

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

אגרת התשובה

(חלק יט שיחה ד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע חג הסוכות, ט"ט תשרי, ה'תשפ"ד (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

אגרת התשובה * ז

ועוד שינוי בין חכמה וכתר לבינה ז"א ומלכות: גבי בינה ז"א ומלכות, נקט בהם לשון כלל, נכללת" (לא רק לשון "נרמזת"), משא"כ גבי חכמה וכתר, "לא נקט בהם לשון כלל" (אלא רק לשון רמז – מרמזת, רומז).

ויש לומר, דזה שאמור"ר לא ביאר הטעם לשינויים הנ"ל, וכ' רק, "דוק בלישנא" – הוא לפי שסמך על הלומד, שיוכל לעמוד בעצמו (בעיון הראוי) על טעם השינויים, ולכן הסתפק בציון השינויים.

ב. ויש להוסיף עוד דיוק בלשון אדה"ז:

מדיוקיא אמור"ר הנ"ל יוצא, שיש ג' אופנים: הקוץ שעל היו"ד רק, "רומז לבחי' רצון העליון"; (הנקודה ד) אות יו"ד, "מרמזת לחכמתו ית", והספירות בינה ז"א ומלכות, "נכללות ונרמזות" באותיות הו"ה.

אבל מזה שאדה"ז מקדים, "וכל הי' ספירות נכללות ונרמזות בשם הוי' ב"ה" משמע, שגם בנוגע לספירת החכמה – שהיא אחת מהעשר ספירות – אפשר לומר (בכללות) שהיא, "נכללת ונרמזת" ב(אות יו"ד³ ד) שם הוי' (ולא רק שהאות יו"ד מרמזת עלי').

[ורק על "בחי' רצון העליון ב"ה", שהיא למעלה מכל היו"ד ספירות⁴, לא

א. באגרת התשובה פרק ד"י מבאר אדמו"ר הזקן, ש"כל הי' ספירות נכללות ונרמזות בשם הוי' ב"ה. כי היו"ד שהיא בחי' נקודה לבד מרמזת לחכמתו ית'. . (והקוץ שעל היו"ד רומז לבחי' רצון העליון ב"ה. .) ואחר שבאה [הנקודה] לבחי' התפשטות וגילוי ההשגה וההבנה. . נכללת ונרמזת באות ה"א. . ואח"כ כשנמשכת המשכה והשפעה זו יותר למטה. . נכללת ונרמזת המשכה זו באותיות ו"ה. כי. . המשכה זו היא ע"י מדת חסדו וטובו ושאר מדותיו הקדושות הנכללות בדרך כלל במספר שש [וא"ו]. . [ואח"כ] מדת מלכותו ית'. . ונכללת ונרמזת באות ה"א אחרונה של שם הוי'".

ובהערות אמור"ר כאן² מתעכב על ג' שינויים בלשון אדה"ז כאן (בענין שייכות אותיות השם להספירות), וז"ל: "דוק בלישנא. בהקוץ שעל היו"ד נקט רומז ולא מרמז כמו בהיו"ד שנקט מרמזת. ובהיו"ד נקט מרמזת ולא רומזת. . אך בשניהם נקט שהיו"ד מרמזת והקוץ רומז על חכ' וכתר, ולא בהיפך שחכ' וכתר מרומזים בי' וקוצו. . ובבינה ז"א ומל' נקט בהיפך שהם נרמזים באותיות הו"ה דהשם, ולא שאותיות הו"ה מרמזים או רומזים להם".

(* התרגום ללשון הקודש נעתק כאן מלקו"ש חז"ט ע' 143 ואי"ק. המו"ל.

(1) צד, ב.

(2) לקוטי לוי"צ על תניא ע' כט.

(3) ראה לקמן הערה 42.

(4) שהרי אין לומר שכוונתו כאן למנות כתר מן הי"ס (וכדמשמע גם לכאורה מהא שלא ביאר (בפירוש) ענין הדעת – והכלל שכשהכתר נמנה

אינו מבאר ענינו של קוצו של יו"ד – וא"כ תמוה ביותר, מדוע הוצרך לבאר זה בשם הוי' (למעלה)?

ויש לומר הביאור בזה:

כוונת האריכות באגרת התשובה אודות הענין ד"חלק ה' עמו" היא להדגיש איך שחטאים פוגמים בד' אותיות שם הוי"ה, וע"י תשובה מעוררים "יג"י מדות הרחמים הנמשכות מרצון העליון ב"ה. . שלמעלה מעלה מבחי' ההשפעה הנשפעת מאותיות שם הוי"ה ולכן הי"ג מדות הרחמים מנקים כל הפגמים" (שבד' אותיות שם הוי"ה)⁸.

(6) ראה לעיל ע' 410 והערה 15.

(7) אגה"ת רפ"ח.

(8) עפ"י יש לתרץ ג"כ מה שאדה"י מביא כאן (צד, סע"א) "ממאמר אליהו אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן להון עשר ספירן כו" – דלכאורה תמוה: (א) בתניא נזכר כמ"פ הענין דייס ולא הובא המקור לזה. (ב) גם אם יש צורך כאן לציין המקור – הו"ל להביא מספר יצירה (פ"א מ"ב) – שחיבר אאט"ה – "עשר ספירות (בלי מ"ה)", ולא "ממאמר אליהו". (ג) למה מביא אריכות הלשון "אנת כו" (ראה שעהיה"א פ"י)? וע"פ המבואר בפנים י"ל, כי רוצה להדגיש תיכף בתחילת הענין, שישנם ב' ענינים: (א) עשר ספירות שהן נק' תיקונין, מלשון תכשיט (תו"א ד"ה פתח אליהו. הגהות אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לד"ה זה (קה"ת תשמ"א – ע' ד ואילך). ד"ה תפלין דמאי עלמא תרנ"ג (סה"מ תרנ"ג ע' רלג

יתכן לומר שהיא "נכללת ונרמזת" בהקוץ שעל הוי"ד].

ונמצא, שבספירת החכמה יש שני ענינים: (א) זה שהיא אחת מהיו"ד ספירות – ויש לה צד השווה עם שאר הספירות – שמצד ענין זה שבה הרי היא "נכללת ונרמזת" (באות יו"ד); (ב) זה שהיא למעלה משאר הספירות, שאז היא בדומה (בכמה פרטים) לבחי' רצון העליון – ולכן (א) לא נקט בה "לשון כלל, נכללת", (ב) אין היא "נרמזת" באות יו"ד, אלא להיפך – הוי"ד "נרמזת" עלי'.

ג. ויש לבאר כל דיוקים אלה – וכן השייכות לתוכן הכללי המדובר באגרת התשובה כאן (שמהאי טעמא מציין אאמו"ר לשינויים אלה דוקא) – בהקדם עוד שאלה בדברי אדה"י כאן:

למאי נפק"מ להביא (אפילו בתור מאמר המוסגר, בסוגריים) זה שה"קוץ שעל הוי"ד רומז לבחי' רצון העליון ב"ה שלמעלה מעלה ממדרגת בחי' חכמה עילאה כו", באמצע ביאור זה ש"כל ה' ספירות נכללות ונרמזות בשם הוי' ב"ה"?

זאת ועוד: הביאור כאן בד' אותיות שם הוי' הוא הקדמה להביאור שגם בנשמת האדם (שהיא "חלק ה' עמו"ר)⁹ יש (דוגמת) ד' אותיות הוי' – והרי בפירוט ד' אותיות הוי' בנשמת האדם

(*) בשער היחוד והאמונה פ"י מביא ג"כ "מאמר אליהו דאפיקת עשר תיקונין כו" – אבל שם לא הובא כראי' על מציאות של ע"ס בכלל, כ"א "שהקב"ה... ומונהגם... ברצונו וחסכתו כו". שזה מפורש במאמר אליהו "לאנהגא בהון עלמין וכו'"; משא"כ באגה"ת כאן, שלכאורה נוגע רק שישנן ע"ס, וע"י אין צריך להביא מקור (והתיבות), כנודע ממאמר... ידיעא וכו' – לכאורה מיותרות.

אין הדעת נמנה (ע"ח שכ"ג פ"ח) – כי: (א) לפ"י הו"ל להקדים הרמז דקוצו של יו"ד (רצון) לפני הוי"ד (חכמה). (ב) למה בא הרמז דקוצו של יו"ד בחצאי-עגול בדרך מאמר המוסגר? (ג) ועיקר: בסיום הפרק לא מפרש אדה"י ענינו של קוצו של יו"ד בנפש האדם.

(5) לשון הכתוב – האזינו לב, ט.

.. מאותיות שם הוי"ו יכולה לנקות הפגמים שנגרמו בתוך האותיות עצמן.

דלכאורה: בשלמא זה שנמשכת משם הסליחה ומחילה ניתן להבין, דכיון שהאור האלקי שברצון העליון אינו מלוכש ב(ציור) אותיות, הרי אינו אור מוגבל ואין מציאות הנבראים תופסת מקום לגבי, וכיון שאין מעשה התחתונים תופסים מקום אצלו לכן נמשכת משם המחילה וסליחה.

אבל איך אפשר שבחי' הרצון, שהיא „למעלה מעלה .. מאותיות שם הוי"ו" – היינו שהיא מושללת מ(ציור) אותיות – תנקה ותמלא את הפגמים שנגרמו באותיות עצמן?

וזה מתורץ ע"י דברי אדה"ז, שרצון העליון קשור עם קוצו של יו"ד, והיינו שרצון העליון אינו מושלל לגמרי מאותיות הוי"ו, אלא אדרבה: הוא הוא ההתחלה (ושרש ומקור) של האותיות (כשם שכתובת שם הוי"ו בפשטות, מתחלת בכתובת „קוץ שעל הוי"ד"11) – ולכן בכחו של רצון העליון למלא את הפגמים שבאותיות¹².

(11) לקו"ת מסעי צה, ב. וראה משנת חסידים מס' תיקון תפלין פ"א מ"י. פ"ב מ"א (בנוגע לכתובת השם).

(12) עפ"י יומתק ג"כ מה שאדה"ז מביא („מאמר אליהו") גם התיבות „אנת חכים ולא בחכמה ידיעא וכו'" – דלכאורה מה נוגע כאן ענין זה (שחכמה דאצילות היא בבחי' „לא ידיעא" לגבי חכמה דבי"ע – ראה תו"א ד"ה פתח אליהו)?

וי"ל, שבזה מרמז, שגם בבחי' „אנת" שלמעלה מע"ס דאצילות, ישנן ע"ס הגנוזות*, והן

(*) וקאי להפירוש (תו"א י, ג. וכו"ה בכ"מ) דאנת הוא חכים כו' הוא באותה הדרגה דאנת הוא

וצריך ביאור: ישראל הרי הם „חלק ה' עמו .. חלק משם הוי"ו ב"ה", וכיצד אפשר להם להגיע לבחי' רצון העליון „שלמעלה מעלה .. מאותיות שם הוי"ו"?

וכדי לתרץ שאלה זו מקדים אדה"ז תיכף בתחילת הענין, שגם רצון העליון שייך לשם הוי"ו, אלא שאינו שייך להאותיות דשם הוי"ו, כ"א רק „קוץ שעל הוי"ד"; ולכן, כיון ש„חלק ה' עמו", הרי מובן, שישאל יכולים להגיע (ע"י תשובה) גם להקוץ שעל הוי"ד¹⁰.

ד. ע"פ נקודה זו, שרצון העליון המנקה כל הפגמים נרמז בקוצו של יו"ד, מוסבר עוד ענין – איך אפשר שבחי' הרצון ש„למעלה מעלה

(ואילך), שלזה מגיעים ע"י העבודה דתומ"צ** (וע"י חטאים – פוגמים בהם). ב. „אנת כו'" שלמעלה מע"ס – שלזה מגיעים ע"י התשובה, וע"י הוא ניקוי הפגמים. וראה לקמן ע' 426 (ס"ב). ע' 428 (ס"ה) ואילך).

[ועפ"י י"ל, דמה שמביא שם בעל המאמר „מאמר אליהו" – ולא סתם „מ"ש בתקו"ז" – כי רוצה לרמז כאן ענין התשובה, שזהו ענינו של אליהו – „והשיב לב אבות על בנים גר" (מלאכי ג, כד)].

(9) אגה"ת כאן (צג, סע"ב).

(10) אלא שלביאור זה ק"ק למה לא פירש אדה"ז כאן (בסיום הפרק) ענינו של קוצו של יו"ד בנפש האדם*.

(**) להעיר מזה דתפלין נק' טוטפות שהוא לשון תכשיט (ראה בארוכה ד"ה תפלין דמארי עלמא הנ"ל) – והוקשה כל התורה כולה לתפלין (קידושין לה, א. וראה ד"ה הנ"ל (סח"מ שם ע' רנז)).

(*) להעיר מהמבואר בלקו"ש חל"ט (ע' 65 הערה 48 ובשו"ג שם), שבזה שמטיים (הפרק) „וגם ההתבוננות כו' דאורייתא מחכמה נפקא היא בחי' יו"ד של שם הוי"ו וכו'" – מרמז לקוצו של יו"ד, ע"ש.

לפי שהאור האלקי המלוכש באותיות מצוייר ומוגבל (לפי תמונת האות שהוא מלוכש בה¹⁴), ולפיכך הוא נותן מקום למציאות האדם, ובמילא – גם לעבודתו.

ולפ"ז אינו מובן: כיון שגם רצון העליון „נרמז בקוצו של יו"ד" והוא ההתחלה (ושרש ומקור) של „ההשפעה הנשפעת מאותיות שם הוי", נמצא, שגם בבחינה זו יש (עכ"פ התחלה של) „ציור", ובמילא היא גם התחלה למציאות (הנבראים) – ולמה אין פגם החטא מגיע שם?

דכשם שמצינו באותיות שם הוי', שאות יו"ד הרי היא „בחי' נקודה לבד" (ללא ציור), המורה שכל מציאותה¹⁵ היא ביטול¹⁶, ומ"מ, כיון שסו"ס היא מציאות של אות („מציאות" של ביטול), יש בהאור האלקי שבאות יו"ד איזה ציור (ובמילא – שייכות ל„מציאות"), ולכן אפשר להיות בה פגם,

הרי כמו"כ ה' צ"ל בנוגע לקוצו של יו"ד, דהגם שציור הקוץ הוא פחות גם מציור אות יו"ד, מ"מ, כיון שסו"ס יש לו מציאות (ואפילו מקום הדיו על הקלף), נמצא לכאורה, שהאור האלקי שבקוצו של יו"ד (בחי' רצון העליון) שייך לציור והגבלה, ואינו שולל לגמרי את מציאות הנבראים.

ועפ"ז יש לבאר ג"כ לשון אדה"ז לקמן באגה"ת, גבי הביאור שרצון העליון מנקה כל הפגמים, שכ' שם (עוד פעם) שרצון העליון ב"ה „נרמז בקוצו של יו"ד" [„... מרצון העליון ב"ה הנרמז בקוצו של יו"ד שלמעלה מעלה .. מאותיות שם הוי'. ולכן .. מנקים כל הפגמים כו""].

שלכאורה תמוה: למאי נפק"מ שם הדגשה זו שרצון העליון „נרמז בקוצו של יו"ד"? הרי אדרבה, כוונתו שם היא להדגיש שרצון העליון הוא „למעלה מעלה .. מאותיות שם הוי'", ואיך מתאימה שם ההדגשה שרצון העליון כן שייך לאותיות הוי'?

וע"פ הנ"ל אתי שפיר, כי כדי שרצון העליון יוכל לנקות את הפגמים בהאותיות, דרושים שני קצוות: הכח לנקות הפגמים צ"ל ממדרגה גבוהה ביותר שאין פגם החטאים מגיע שם („למעלה מעלה .. מאותיות שם הוי'"), אבל לאידך צ"ל איזו שייכות להאותיות („נרמז¹⁷ בקוצו של יו"ד").

ה. אבל עפ"ז צריך ביאור לאידך גיסא:

זה שחטאים פוגמים בד' אותיות שם הוי' [וניקוי הפגמים הוא ממדרגה שלמעלה מ„ההשפעה הנשפעת מאותיות שם הוי'"] – הוא

ממוצעים שעי' נמשך מבחי' „אנת" בהעשר ספירות (ועי' מנקים הפגמים).

(13) ראה לקמן הערה 24, שעפ"ז יומתק מה שנקט התם „נרמז בקוצו של יו"ד" (ולא – שהקוץ רומז לבחי' רצון העליון, כמו שנקט כאן (בפ"ד)).

דאפיקת כו", וקאי על ע"ס הגנות שלמעלה מאצילות.

(14) ראה שער היחוד והאמונה ספ"א ופי"ב בהגהה.

(15) עפ"ז יומתק מה שמוסיף אדה"ז תיבת „בחי' נקודה לבד".

(16) ראה תניא פל"ה בהגהה (הובא לקמן בפנים), דמדרגת החכמה היא „אחד האמת שהוא לבדו הוא ואין זולתו".

ו. והנה באמת, שאלה זו היא גם בנוגע לחכמה (אות יו"ד):

הפגם בבחי' חכמה אינו בחכמה גופא – כהפגם באותיות הו"ה (בינה ז"א מלכות) – אלא רק בבחי' המתפשטת ממנה¹⁷ לשאר הספירות¹⁸

[והטעם לזה – דכיון שכל מציאות החכמה היא ביטול („נקודה לבד“) כנ"ל, לכן מאיר בה „אחד האמת שהוא לבדו הוא ואין זולתו“¹⁹, ובמילא לא שייך שחסרון בעבודת הנבראים יגרום פגם בחכמה גופא²⁰];

(17) לשון התניא ח"א פי"ט (כה, א) – לגבי בחי' חכמה שבנפש (שאין שייך גלות בבחי' חכמה עצמה, רק „לבחי' המתפשטת ממנה בנפש כולה“). וראה הערה הבאה.

(18) אוה"ת ויקרא (כרך א') ע' שז (בשם אדה"ז). שופטים ע' תתנה. ולהעיר ג"כ דספירת החכמה היא כנגד אצילות (דאבא מקנן באצילות – תו"א עה, א. ובכ"ח). והרי באצילות „לא יגורך רע כלל“ (לקו"ת במדבר ג, סע"ג. וש"נ).

וע"פ המבואר בפנים יומתק יותר* מה שבכלל מונים רק ג' בחי' תשובה, כנגד הו"ה דשם הו"י (ראה לקו"ת בלק עה, א"ב) – כי בחכמה גופא אין פגם, רק בבחי' המתפשטת ממנה בשאר ספירות. ולהעיר ממרו"ל (יומא פו, סע"א) דתשובה מגעת (רק) עד כסא הכבוד**, בינה (אוה"ת דרושים לש"ש ע' א'תקט ואילך. א'תקטו ואילך (וש"נ)).

(19) תניא פל"ה בהגהה.

(20) ואדרבה, „מבחי' מוחין דאבא נמשך סליחה ומחילה . . סלח לנו אבינו כו“ (אוה"ת שופטים שם). וראה לקמן הערה 46.

(*) נוסף על המבואר בלקו"ת שם. וראה עוד ביאור לעיל ע' 405 ואילך (בביאור הערת אאמ"ר על התיבות (באגה"ת רפ"ד) „לבאר היטב בהרחבת הביאור“, שבזה מרמז (דק) הג' תשובות דאזותיות הו"ה).

(**) להעיר מנהל' ת"ת לאדה"ז פ"ב סוס"א.

אלא שכיון שחכמה היא כבר מציאות של ביטול (כנ"ל), יכולה להשתלשל ממנה מציאות של ישות ממש, ולכן יכול להיות פגם ב„בחי' המתפשטת ממנה“.

וצריך ביאור: כיון שגם חכמה גופא (ולא רק ה„בחי' המתפשטת ממנה“) שייכת לאות יו"ד, נמצא לכאורה, שהאור האלקי שבחכמה מצוייר ומוגבל (עכ"פ כפי הציור וההגבלה דאות יו"ד), ואינו שולל מציאות הנבראים – ולמה אין הפגם מגיע בחכמה גופא?

ז. ויש לומר, ששאלות אלו מתורצות בדיוקי לשונות אדה"ז המצויינים בהערת אאמ"ר הנ"ל – שיש חילוק באופן שייכות הספירות לאותיות דשם הו"י:

הספירות בינה ז"א ומלכות „נכללות ונרמזות“ בהאותיות הו"ה, שמזה מובן, שציור (והגבלה) של האותיות הוא גם בהספירות עצמן, ולכן פגם החטאים מגיע בהם גופא;

משא"כ חכמה ורצון (כתר) אינם נכללים ונרמזים באות יו"ד וקוצו של יו"ד, אלא רק שהיו"ד וקוצו הם רמז עליהם (אבל אין ספירות אלו מתלבשות ונתפסות ב(ציור) היו"ד וקוצו²¹) – ולכן לא שייך פגם בהם

(21) ראה לקו"ת תצא לט, ב: „קוצו של יו"ד הוא בחי' רמז בלבד שרומז לא"ס בלבד ברמז בעלמא בלי שום תפיסא“. ומאריכות לשונו משמע, שכוונתו הוא לב' ענינים: (א) הטעם מה שבחי' כתר נרמזת בקוצו של יו"ד דוקא – לפי ש„קוצו של יו"ד הוא בחי' רמז בלבד“. (ב) שגם בהקוץ, עם היותו „בחי' רמז בלבד“, אינו נתפס בו, ורק „רומז כו' ברמז בעלמא“, וכמפורש

שייכות²⁴ לקוצו של יו"ד (וע"י הקוץ – לכללות שם הוי"ו), ולכן הוא מנקה וממלא הפגמים שבאותיות; אבל לאידך, אינו נתפס כלל בהקוץ, ובמילא נשאר „למעלה מעלה . . מאותיות שם הוי"ו", ולכן אין חטאים מגיעים לשם ולא שייך שם פגם.

ח. ויש להסביר זה על ידי דוגמא – מהחילוק בין טלית וציצית²⁵:

„אין בטלית הגשמית שום קדושה כלל ומותר להשתמש בה בדברי חול משא"כ בציצית"²⁶. אבל אין פירוש הדבר שהטלית אינה שייכת כלל להמצוה, שהרי אדרבה, מבואר בכתבי

(24) ע"פ המבואר בפנים מתורץ גם השינוי, דבפ"ד נקט שהקוץ שעל הוי"ו, „רומז לבחי' רצון כו", ואילו בפ"ח נקט שרצון העליון „נרמז בקוצו של יו"ד" (ובפרט, שע"פ המבואר בפנים – לא יתכן לומר על רצון העליון שהוא נרמז בקוצו של יו"ד) –

כי כאן בפ"ד כוונתו להדגיש איך שהרצון עצמו (אף ששייך לאותיות – שלכן שייך שינקה הפגמים שבהם, מ"מ) נשאר למעלה* (גם) מן הקוץ; משא"כ בפ"ח כוונתו להדגיש השייכות של בחי' רצון לאותיות, דאע"פ שהרצון „למעלה מעלה . . מאותיות שם הוי"ו", מ"מ שייך אליהם* מכיון ש„נרמז בקוצו של יו"ד" [ועד"ז בפ"ה, שכתב „ונרמז בקוצו של יו"ד" – הוא לפי שבא בהמשך למ"ש לפניו שרצון העליון „הוא מקור השפעת שם הוי"ו"].

(25) ראה בכל הבא לקמן – תו"א ק, א. לקו"ת שלח מד, ב.

(26) לשון התו"א ולקו"ת שם. וראה שו"ע (ואדה"ז) או"ח סכ"א.

(* עפ"י יומנת ג"כ זה שבפ"ד נקט „הקוץ שעל הוי"ד", ובפ"ח (ועד"ז בפ"ה שם) – „בקוצו של יו"ד". וראה לקמן ע' 427 הערה 7.

גופא (כיון שהם למעלה מציור אותיות).

ובחכמה ורצון גופא יש חילוק: בחכמה הרי נקודת הוי"ד „נרמזת לחכמתו ית", שם"ם בתחילת התיבה מורה על בנין כבד²², היינו שפעולת הרמיוזה היא „כבידה" ותקיפה יותר, זאת אומרת, שיש שייכות חזקה יותר (ברמז עכ"פ) בין אות יו"ד לספירת החכמה, שמזה מובן, שיש (קצת) שייכות בין אור החכמה עם אות יו"ד – ולכן שייך בה פגם, עכ"פ ב„בחי' המתפשטת ממנה";

משא"כ קוצו של יו"ד רק „רומז (לשון קל) לבחי' רצון העליון ב"ה", אבל הרצון גופא אין לו שום „קירוב" לקוצו של יו"ד²³, ולכן לא שייך שום פגם כלל בבחי' הרצון.

ועפ"ז מבואר כיצד קיימים שני קצוות ברצון: מחד גיסא יש לו

בהגהות הצ"צ לשם (אוה"ת תצא ע' תתר. ובארוכה – ד"ה אורח חיים תרס"ט), שהוא כמו ענין לחכימא ברמיוזא, ע"ש (וראה לקמן הערה 32, 34).

ומזה מובן גם בנוגע לבחי' חכמה שמדמה שם לכתר [ראה לקו"ת שם: חכמה עילאה השכל הנעלם מכל רעיון, הגם שזה נאמר על הכתר, מ"מ גם החכמה הוא בחי' השכל הנעלם מכל רעיון. וראה לקו"ת ראה (כו, א) שהיו"ד וקוצו – חי' ויחידה – שניהם הם בחי' מקיפים שלמעלה מעלה מהתלבשות בכלים. וראה לקמן בפנים בסוף השיחה] – שאינה נתפסת בהיו"ד (רק שהיו"ד מרמז עלי').

(22) בדוגמת מדבר, משבר. – ראה ספר המכלול להרד"ק (שער דקדוק הפעלים, הטור השלישי), שהוספת אות מ"ם מורה על בנין פעל (כבד).

(23) ובלשון הלקו"ת שם „רומז כו' ברמז בעלמא".

האריז"ל²⁷ ש"קדושת הטלית גדלה מעלתה במאד מאד על קדושת הציצית" (ולכן הציצית הן רק "נימין נמשכים מהטלית").

אך תיווך העיניים הוא:

זה שהציצית הן רק "נימין", מורה שיש בהן אור מצומצם המתלבש בהציצית, ולכן נמשכת קדושה²⁸ בהציצית גופא; משא"כ קדושת הטלית היא מאור שלמעלה מכלים שאינו יכול להתלבש בהטלית [ורק שטלית (שמקיפה את האדם) היא "רמז" על אור מקיף], וכיון שהאור המקיף אינו נמצא (בהתלבשות) בהטלית, לכן "אין בטלית הגשמית שום קדושה כלל".

ט. והנה דוגמא זו מטלית היא לאור מקיף שלמעלה לגמרי משייכות לכלים (שלכן אין "בטלית הגשמית שום קדושה כלל", עד ש"מותר להשתמש בה דברי חז"ל")

— ודוגמתה למעלה יש לומר היא לבחי' אנכי "דלא אתפס בשם ולא אתרמיז בשום אות וקוצא כלל"²⁹, והרי אין בתיבת "אנכי" שום קדושת שם, אלא ש"אנכי" הוא רמז על "בחי' אנכי מי שאנכי", עצמותו ית' —

(27) ראה שער הכוונות ענין הציצית דרוש ב' בתחלתו. פ"ח שער הציצית פ"ג.

(28) ד"תשמישי מצוה" (או "תשמישי קדושה" — כהאר"י) ראה שו"ע אדה"ז שם. וש"נ. שער הכוונות ופ"ח שם (בפ"ח שם, בנוגע לטלית, ולכן נקרא תשמיש מתשמישי קדושה ואינו נזרק) — וראה שמן ששון לש' הכוונות ד"ב (דשק"ט בכל זה ו) בנדר"ז דנראה דט"ס הוא "וצ"ל מתשמישי מצוה ונזרק כו' והוא פשוט".

(29) לקו"ת פינחס פ, ב. וראה זח"ג רנו, ב.

אבל עד"ז יש לומר גם באור השייך לאותיות וכלים, שיש בו שני אופנים:

(א) אור המתלבש³⁰ ונתפס בהאותיות, ודוגמא לדבר: רב המסביר דבר שכל, שהסביר מלובשת בתוך האותיות של הרב;

(ב) אור שאינו מתלבש באותיות, ורק שהאותיות כו' הן רמז על האור, ודוגמא לדבר — חידה³¹, שתיבות החידה הן רק רמז על שכל (עמוק), אבל אי אפשר לומר שהדבר-שכל "מלובש" בהחידה³².

ועד"ז יש שני אופנים אלה למעלה, ובלשון המאמר הנ"ל (בנוגע ל"אנכי") — (א) אתפס בשם, (ב) אתרמיז באות וקוצא:

"אתפס בשם" היינו האור שמתצמצם ומתלבש ונתפס בהשם — ולכן נעשה ציור בהאור (כתמונת אותיות השם);

"אתרמיז בשום אות וקוצא" —

(30) דלבוש הוא בשייכות למדידות המלוכש בו.

(31) ראה ענינה: ד"ה כל מחלוקת תרע"ח. ועוד. ולהעיר שזהו מעשר לשונות שנק' נבואה (ב"ר פמ"ד, ו. וש"נ). וראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז ה"ג. שם ה"ו. ועיין מו"נ ח"ב פמ"ג. ס' עבוק"ק ח"ד פכ"ב ואילך. ועוד. ואכ"מ.

(32) ראה לעיל הערה 21, שהרמז דקוצו של יו"ד הוא כענין לחכימא ברמיזא. ובשערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות (פמ"ב), שענין "יותר רחוק גם מן המשלים הוא ענין הרמז שמרמז דבר חכמה עמוקה בידו כו'" — ומשמע מזה, שבהרחבה — חידה בכלל משל* (ועייג"ב ד"ה ביום השמע"צ ע"ת).

(* להעיר ג"כ מתנ"א (יד, טע"ב) "בדרך משל וחידה". ולהעיר מסיידור קמט, רע"א.

י"ד. וזהו גם ביאור שלשת סוגי המדריגות – כתר (רצון), חכמה ובינה ז"א מלכות:

בכתר אין שום „כלים“, ואין שייך שיתלבש ויתפס באיזה ענין שהוא, אפילו לא בקוץ [וקוצו של י"ד הוא רק רמז על רצון, כנ"ל];

בחכמה כבר ישנם כלים, אבל הכלים הם בבחי' אור כידוע³⁵ [שלכן כל מציאות החכמה היא – ביטול, כנ"ל]. ולפיכך גם בחכמה לא שייך לומר שהיא „נכללת“ (או אפילו נרמזת) באות וכלי – ואינו אלא שנקודת ה"י"ד היא רמז על הביטול דחכמה (כיון שהיא אות (מציאות), אבל ציורה הוא „נקודה לבד“ – ביטול).

[אלא שכיון שסו"ס ישנם כלים בחכמה – היא מציאות של ביטול – לכן יש קצת שייכות בין ה"י"ד וחכמה, שלכן ה"י"ד (אינה „רומזת“ – מרחוק – אלא „מרמזת לחכמתו ית"י, באופן של קירוב והתייחסות, כנ"ל סעיף ז];

ואילו בינה ז"א ומלכות, שהם אורות המתלבשים בכלים – „נכללות (ונרמזות)“ באותיות הו"ה: הם מתלבשים ונתפסים בהאותיות, עד שנעשים „חלק“ מהם („נכללות“).

יא. ע"פ הנ"ל יש לבאר עוד ענין – זה שגם גבי בינה ז"א ומלכות נקט אדה"ז (לא רק „לשון כלל, נכללת“, אלא) גם לשון „רמז“ [אלא שלא כתב

שהשייכות בין ה„אות וקוצא“ להאור האלקי היא רק בזה שבציורם יש רמז על האור

[ולדוגמא: הנקודה דאות י"ד היא רמז על הביטול דספירת החכמה; והקוץ שעל ה"י"ד, שאין בו צורת אות אלא „רמז בלבד“³³, הרי הוא רמז על כתר שאינו בגדר השגה כלל, ומתגלה רק בדרך „רמז“³⁴]

אבל האור גופא אינו (מתלבש ו)נתפס בציור האות והקוץ, באופן ששייכותם היא רק בדרך רמז³⁴.

(33) לקו"ת תצא שם. וראה לעיל הערה 21.
(34) ראה לקו"ת ויקרא (ה, ריש ע"ב) דבתגין של ס"ת „נרמזו רזין דאורייתא שלא יוכלו להתלבש בדיבור... כמו לחכימא ברמיזא כו". וראה אוה"ת תצא שם (וסד"ה אורח חיים הנ"ל) בנוגע לקוצו של י"ד, שעפ"ז [שהוא רק כמו ענין לחכימא ברמיזא] מובן זה שיש קס"ד (מנחות לד, סע"א) דקוצו של י"ד אינו לעיכובא – דלכאורה, מכיון דקושי' הוא בכתר פשיטא דמעכב יותר – כי מכיון דאינו נתפס באות ממש כמו שאר האותיות רק ע"ד הרמז, א"כ ס"ד דאינו מעכב*.

(*) ויתירה מזו: לדעת אדה"ז (שו"ע או"ח סל"ו ס"ב – תמונת אות י"ד), „הקוץ שעל ה"י"ד שהוא (דקוצא) הרומו על כתר (חז"ק י, ריש ע"ב) – צ"ל רק לכתחילה, ואינו מעכב (ו, קוצו של י"ד" שבמנחות שם – פירושו קוץ השמאלי, כדעת ר"ת שם (ראה בכ"ז – מאסף לכל המנחות סל"ו שם (צורת אות י"ד סק"ב), ושי"נ)).

ונעפ"ז צע"ק באוה"ת כו' שם, שמפרש הגמ' במנחות הנ"ל (כדעת הרא"ש ועוד – ראה מאסף לכל המנחות שם, ושי"נ) לענין קוץ העליון (שרומת לכתר) (וכהובא שם לפנינו לשון הזהר הנ"ל „קוצא חד לעילא כתרא עילאה“) – דלא כשיטת אדה"ז. ומצינו דוגמתו בכוכ"ב מקומות בדרושי חסידות (וגם בנגלה) שמבארים דעות שלא נפסקה הלכה כמותן (כיון שאלו דא"ח) – וכמו ב"ר דשופר של יעל (לקו"ת נציבים מה, סע"א. וראה שו"ע או"ח

(35) ראה לקו"ת מטות פז, סע"ד. אוה"ת וראה ע' קנ. ובכ"מ.

ר"ס תקפז. וראה לקוטי לוי יצחק אגרות קודש ע' שה.

של הספירות; ואילו כוונת המצוות³⁹, שאינה קשורה (כ"כ) עם הדברים הגשמיים שבהם מקיימים המצוות⁴⁰ – "תלוי" בהאורות של הספירות.

יב. ע"פ כל הנ"ל יובן גם הא שנקט אדה"ז גבי חכמה (גם, ובכללות) הלשון "נכללת ונרמזת" (כנ"ל סעיף ב):

לגבי בחי' „אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין כו”⁴¹, שלמעלה לגמרי מהי ספירות – הרי גם בחכמה, שיש בה אורות וכלים (כשאר הספירות), מתאימה הלשון „וכל ה' ספירות – כולל חכמה – נכללות ונרמזות בשם הוי' ב”⁴²;

משא"כ ביחס לשאר הספירות, הרי כיון שכלי החכמה הם בבחי' אור, הרי נקודת היו"ד רק „מרמזת לחכמתו ית”⁴³, כנ"ל בארוכה.

ויומתק יותר ע"פ הידוע דבחכמה יש שתי מדריגות: א) כפי שהיא מצד עצמה, למעלה מגילוי (בחי' „שכל הנעלם מכל רעיון”⁴³), והיא למעלה מהתלבשות, בדומה לכתר; ב) כפי שנמשכה כבר בתנועה של גילוי, שאז היא בגדר התלבשות כשאר היו"ד ספירות.

(40) ע"ד הנ"ל בנוגע לאורות, דאף שמתלבשים בכלים, אינם בהם בבחי' תפיסת ממש.

(41) „פתח אליהו” (תקו"ז בהקדמה – יז, א), שהובא באגה"ת כאן (צד, סע"א).

(42) להעיר, שלא כתב שנכללו ונרמזו באותיות של שם הוי', כי אם (רק) „בשם הוי' ב”⁴³. וי"ל, שבזה מרמז, שכללות הע"ס דאצילות – ששם מאיר בחי' חכמה (נסמן לעיל הערה 18) – הן (בכללות) למעלה ממצאות אותיות, כמו שספירת החכמה היא למעלה מ(מצאות) כלים.

(43) ראה לעיל הערה 21.

(כבכתר וחכמה) שהאותיות הו"ה מרמזות עליהן, אלא שהן נרמזות בהאותיות]:

אע"פ שהאור המתלבש בהאותיות מצטייר לפי תמונת האותיות שהוא מלוכב בהן כנ"ל, הרי יש חילוק בין ציור האותיות (כלים) עצמן והציור שבאור³⁶:

בהאותיות וכלים, כיון שענינם הוא „מצאות”, הרי הציור שבהם הוא חלק ממצאותם גופא; משא"כ באור, שמצד עצמו הוא פשוט, ורק שהאור מתלבש בכלי – אין ציור הכלי נקנה בהאור בפנימיותו (וכידוע³⁷ המשל לזה ממים הנמצאים בכלי זכוכית, שזה שהמים נראים כפי צבע הכלי אינו שינוי בהמים גופא).

וזהו תוכן שתי הלשונות „נכללת” ו„נרמזת”: ה„כלים” של הספירות „נכללות” ב(ציור) האותיות, משא"כ האורות של הספירות, הגם שהם מלוכבים בהאותיות (שהרי הם בהתלבשות בכלים), ה"ז רק באופן של „רמז”.

[ויש לומר, שגם במצוות – ה„תלויות” בשם הוי'³⁸ (עשר ספירות) – יש (דוגמת) שני ענינים אלו: מעשה המצוות³⁹, שהם מלוכבים ב„כלים”, בדברים גשמיים – „תלוי” בכלים

(36) ראה בארוכה בכ"ז – ס' הערכים חב"ד (כרך ד') ע' אורות דספירות – „פשיטותם ו„ציורם” סעיף ד', וש"נ.

(37) פרדס ש"ד פ"ד. וראה ס' הערכים שם סק"ב, וש"נ.

(38) לקו"ת נציבים מה, ג. ובכ"ז.

(39) ראה תניא פל"ח (ג, א), דמעשה המצות וכוונת המצות הן דוגמת גוף ונשמה.

הנעלם" (כמ"ש להלן⁴⁵) – כותב רק
„מרמזת לחכמתו ית"י"⁴⁶.

(משיחות ש"פ חו"ב תשכ"ט
וש"פ נצביס"וילך תש"ל)

הפגמים שבאותיות – אף שהוא עצמו „למעלה
מעלה . . מאותיות שם הוי"ו" (ונרמז רק בקוצו
של יו"ד) – כי המשכת אוא"ס ב"ה שלמעלה
מאצילות בעולם האצילות היא ע"י התלבשותו
בחכמה* (תניא פל"ה בהגהה), וממוצע דחכ' הוא
מצד ב' הבחי' שבה – והרי חכמה היא אות יו"ד.

(* להעיר מאוה"ת שופטים (שנענתק לעיל הערה
20), שהסליחה נמשכת ממוחזין דאבא.

ולכן, כשמדבר אודות ה' ספירות,
קאי בספירת החכמה כפי שהיא בגדר
התלבשות, ולכן אומר אדה"ז „וכל ה'
ספירות (גם חכמה) נכללות ונרמזות
בשם הוי' ב"ה"; משא"כ כשמדבר ע"ד
חכמה מצד עצמה, ומדגיש איך
שחכמה היא „בבחי' העלם והסתר"⁴⁴ –
שדוגמתה בנפש היא „בחי' שכל

44) לשון אגה"ת כאן.

45) בהפרק (צה, א).

46) ויש לומר, שבוה שמרמז לב' הבחי'
בחכמה, מוסיף ביאור איך רצון העליון מנקה

